

PAPER DETAILS

TITLE: POST OTISTIK İKTİSADIN 2008 GLOBAL EKONOMİK KRİZİNE BAKIŞI: TÜRKİYE İÇİN
BİR DURUM DEĞERLENDİRMESİ

AUTHORS: Mehmet Vahit EREN,Erdinç TUTAR,Mehmet Vahit EREN,Mehmet Vahit EREN

PAGES: 299-314

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/15263>

POST OTİSTİK İKTİSADIN 2008 GLOBAL EKONOMİK KRİZİNE BAKIŞI:

TÜRKİYE İÇİN BİR DURUM DEĞERLENDİRMESİ¹

Erdoğan TUTAR*

Mehmet Vahit EREN**

Özet

Post Otistik İktisat Hareketi, 2000 yılının başlarında Fransa'da önde gelen kurumların birinde öğrenim gören bir grup iktisat öğrencilerinin yayımladığı bir bildiriyle başlamıştır. Harekete göre, egemen öğreti ekonomide ortaya çıkan sorunları çözmemekte hatta daha da derinleştirmektedir.

Mevcut iktisat sisteminin toplumun beklentilerini, isteklerini, gereksinmelerini karşılamakta yetersiz kaldığı zamanlarda yöntem ve sistem tartışmaları artmaktadır. Sorgulamanın başlaması yeni bir iktisadi akımın oluşması için zemin hazırlamaktadır. Özellikle son yıllarda egemen iktisat görüşü olan Neo-klasik iktisat kuramına getirilen eleştiriler bu bağlamda önem kazanmaktadır. Son dönemde eleştiriler yoğunlaşarak yaşanan küresel ekonomik krize yol açan temel sebebin Neo-klasik sistemin olduğu yönünde gelişmiştir.

Çalışmanın amacı, son yaşanan 2008 global ekonomik krizini Post Otistik İktisat bakış açısıyla Türkiye değerlendirmesini tartışmaya açmaktır.

Anahtar Kelimeler: Post Otistik İktisat Hareketi, Neo-klasik İktisat, Kapitalizm, 2008 Global Ekonomik Krizi, Türkiye.

THE POST AUTISTIC ECONOMICS VIEW OF THE 2008 GLOBAL ECONOMIC CRISIS: AN ASSESSMENT OF THE SITUATION FOR TURKEY

Abstract

In early 2000 in France, Post Autistic Economics Movement began with a declaration issued by a group of economics students studying in one of the leading institutions. According to movement, the dominant doctrine couldn't solve the problems occurring in the economy even further deepens the content of the difficulty.

In the course of time, the current economic system remains incapable to meet society's expectations, demands, and requirements, the system and method debate has been increasing. The start of the questioning is to prepare the ground work for the formation of a new economic trend. Especially in recent years, the dominant view of economic theory, criticism of the Neo-classical economics is gaining importance in this context. Recently, the basic reason that led to criticism by focusing the global economic crisis has developed in the direction of the Neo-classical system.

The aim of this study is to open discussion of last 2008 global crisis to Turkey's assessment from the view point of Post Autistic Economics.

Key Words: The Post Autistic Economics Movement, Neo-classical Economics, Capitalism, The 2008 Global Economic Crisis, Turkey.

¹ Bu çalışma, "Post Otistik İktisat Çerçevesinde 2008 Global Ekonomik Krizi ve Türkiye" konulu Niğde Üniversitesi SBE İktisat Anabilim Dalı'nda yapılan Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

* Prof. Dr., Niğde Üniversitesi, İİBF İktisat Bölümü, tutar80@hotmail.com

** Arş. Gör., Şırnak Üniversitesi, İİBF İktisat Bölümü, mvahiteren@sirnak.edu.tr

1. GİRİŞ

Fransa'nın saygın üniversitelerinden Ecole Normale Superieure Üniversitesinde okuyan bir grup iktisat bölümü öğrencisi, 2000 yılında yayınladıkları bildiride ekonomide geçerli olan Neo-klasik iktisat öğretisine ve iktisat eğitiminde aşırı matematik kullanımına eleştiri getirmektedir. Bu bildiri, Fransa'da başlayan ve tüm dünyaya yayılan, akademi ve öğrenci desteğini alan Post Otistik İktisat Hareketi'nin ilk adımı olmuştur.

Hareketin çıkış noktası, iktisatta kullanılan aşırı matematik kullanımı ve iktisadın gerçek dünyadan bağının koparılacak sorunlara çözüm bulmada çaresiz kaldığı yönündedir. Dolayısıyla bu hareket, iktisat eğitiminde doğrudan önemli olan yanlışların ya da eksikliklerin olduğunu dile getirmektedir.

Dünya ekonomisi, 2008 yılının ortalarında Lehman Brothers gibi bazı büyük finans kuruluşlarının iflas etmesi sonucu, derinleşerek yayılan bir ekonomik krizle sarsılmıştır. İlk başta ABD'nin mortgage kredilerine bağlı bir çalkantı olarak görülen kriz; kısa sürede dünya finans piyasalarına kilit vurmuş, birçok finans kurumunun batmasına, birçoğunun ise devletleştirilmesine sebep olmuştur.

Çalışmada, Post Otistik İktisat Hareketi'nin eleştirdiği Neo-klasik kuram, krizin ortaya çıkmasında büyük önem arz etmektedir. 2008 yılı ortalarında ortaya çıkan ve tüm dünyaya hızla yayılan küresel ekonomik kriz, pek çok iktisatçı tarafından anlaşılamamıştır. İktisatçıların kriz sinyallerini algılayamamış olmasıyla, geçerli olan Neo-klasik iktisat görüşünün sorgulanması gerektiği ortaya koyulmuştur. Bu konuda, Post Otistik İktisat görüşlerinin dikkate alınması gerektiği ve en kısa zamanda iktisatta reform yapılması gerektiği gün yüzüne çıkarılmıştır.

Günümüzde hakim iktisat görüşü olan Neo-klasik sistemin, son dönemde yaşanan global ekonomik krizin temel sebebi olduğu görüşü yaygınlaşmaktadır. Bu sistem, ekonomik krizlere çözüm bulamamakta hatta derinleşmesine yol açmaktadır. Post Otistik İktisat Hareketi, iktisat öğrencilerinin kendilerine öğretilen neo-klasik kuramın egemenliğindeki iktisadın sorunlarının olduğunu ileri süren ve çözüm yolları geliştirmeye çalışan bir harekettir. Bu çalışmada, Post Otistik İktisat çerçevesinde son dönemde yaşanan global ekonomik krizin Türkiye kapsamında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmanın amacı; yapısı, nedenleri, sonuçları ve alınan önlemlerle 2008 global ekonomik krizinin Post Otistik İktisat Hareketi'nin savunduğu görüşler çerçevesinde açıklayarak Türkiye açısından tartışma ortamı yaratmaktır.

Çalışmada, Post Otistik İktisat Hareketi hakkında bilgi verildikten sonra 2008 global ekonomik krizine kısaca değinilecek, ardından kriz yaratan ekonomik sistem olduğu öngörülen kapitalizmden bahsedilecektir. Post Otistik İktisat çerçevesinde 2008 global ekonomik krizi açıklandıktan sonra son olarak Türkiye'de Post Otistik İktisat bakış açısıyla 2008 global ekonomik krizin değerlendirmesi yapılmaya çalışılacaktır.

2. POST OTİSTİK İKTİSAT HAREKETİ

Post Otistik Hareketi Haziran 2000'de Fransa'da, bir grup ekonomi öğrencisinin "otistik iktisat" başlığı altında iktisat öğretisinin dogmatik ve eleştirilemez yapısına, iktisat alanında Neo-klasik iktisat teorisinin hakim görüş

olmasına, matematiğin kontrolsüz bir biçimde amaç olarak kullanılmasına karşı eleştirilerini yayınladığı bildiriyle başlamıştır. Yayımlanan otistik iktisat bildirisiyle, deneysel ve somut ekonomik gerçekliklerin öncelikli ele alınması, çoğulcu yaklaşımların ekonomik birimlerin karmaşıklığına adapte edilmesi, büyük ekonomik sorunların çözümüne ilişkin çaba gösterilmesi ve ekonomi otoritelerinden ekonomi bilimini tepkisizlikten ve sosyal sorumsuzluktan kurtaracak reformları başlatmaları istenmektedir (Fullbrook, 2001:1).

2.1. Post Otistik İktisat Hareketinin Doğuşu ve Gelişimi

İktisat öğrencilerinden küçük bir grup, internet üzerinden yayınladıkları bildirilerinde 'otistik bilim'e karşı 'otistik iktisat'ı protesto etmişlerdir. Matematiğin kontrol edilemez kullanımı ve biçimsel model kendi içinde bir son olmamalıdır. Onlar bilimselcilikten çok bilim, Neo-klasik monoteizmden çok çoğulculuk talep etmişler ve hocalarından "İktisadi; onun, otistik ve sosyal olarak sorumsuz durumundan kurtarmayı" rica etmişlerdir. Protestocular, "Post Otistik Ekonomist" olarak adlandırılmıştır.

Öğretim üyelerinden küçük bir grup bu eleştirileri desteklemiştir. Günlük Le Monde gazetesinde öğrencilerin isteklerinin yayınlanması, ülke çapında bir tartışma başlatmıştır. İki hafta sonra 600 öğrenci meslektaşlarının isteklerine imza atmışlardır. 21 Eylül 2000'deki bir radyo yayını büyük bir siyasal buluş getirmiştir. Fransa Eğitim Bakanı, Jack Lang, tepki göstererek Fransa'daki değişmez müfredatı yeniden incelemek için bir kurul oluşturmuştur. Aynı zamanda Edward Fullbrook elektronik "Post Otistik Ekonomi Haberleri" ni, kısaca bilimsel bir gazete kurmuştur (Durmeier, 2005:2).

Problem, matematiksel iktisada önceliğin verilmesinin, ekonominin doğru çalışmasını engellemesidir. Diğer bir problem ise gözlemlerin ütöpik terimlerle ifade edilen politikalara anlam vermesinden çok, bütün doğrularını kendi öncüllerinden sağlamasıdır. Dolayısıyla, iyi siyaset insanoğlunun yeniden planlanıp düzenlenmesini gerektirir ki bunun sonucunda davranışlarımız akılcı terim 'ekonomik insan' a uyar. Post Otistik İktisat Hareketi'nin Neo-klasik iktisadın doğru ve yanlışlarından ziyade geniş tabanlı ve eleştirel iktisat eğitime odaklanmasını gerektirmesi uygundur (Rankin, 2002:12).

Post Otistik İktisat Hareketi egemen iktisadın birçok başarısızlığını tespit etmiştir. Egemen iktisat, diğer disiplinlerle iletişim ve sosyal etkileşim noksanlığı, matematiksel sorunlar, sınırlı dilin değer kaybı ve belli nesnelere karşı aşırı bağlılık sebebiyle otistikdir. Aydın insanların azlığı önemli gerçek dünya problemlerinin konuşulmasına yol açmıştır (Costanza, 2003).

2.2. Post Otistik İktisat Hareketinin Genel Yaklaşımı

Fransa'da bir grup öğrencinin yayınladığı bildirinin¹ orijinal metninin çevirisi aşağıdaki gibidir (Acar (Çev.), 2004:25-26).

"Bizler, üniversitesinin iktisat öğrencileri olarak aldığımız eğitimden memnun olmadığımızı bildiririz.

¹ Fransa'da dolaşımda olan öğrenci bildirisine dayanarak hazırlanan Post Otistik İktisat Hareketi standart öğrenci bildirisi.

1. Kurgusal dünyalardan kurtulmak istiyoruz!

Birçoğumuz iktisat eğitimi almayı günümüz vatandaşlarının yüz yüze olduğu ekonomik olayları derinlemesine kavrayabilmek amacıyla tercih etmiştir. Buna karşın bize sunulan iktisat eğitimi, yani büyük bölümünü kapsayan Neo-klasik teoriden türetilen yaklaşımlar, genel olarak bu beklentiye karşılayamamaktadır. Gerçekten, teori ilk başta olasılıklardan haklı biçimde ayrıldığı zamanlarda bile, gerçeklere olan zorunlu dönüşü ender olarak başarmaktadır. Deneysel bir yaklaşım (tarihi gerçekler, kurumların işleyişi ve aktörlerin stratejileri...) ise neredeyse hiç yoktur. Daha da ötesi, eğitimdeki bu eksiklik, yani somut gerçeklerin göz ardı edilmesi, iktisadi ve sosyal aktörlere yararlı olmak isteyenlerin karşısında çok büyük bir sorun oluşturmaktadır.

2. Matematiğin kontrolsüz kullanımına karşıyız!

Matematiğin bir araç olarak kullanımı zorunludur. Fakat matematiksel biçimselliğe bir araç olarak değil de kendi başına bir amaç olarak başvurmak gerçek dünyaya ilişkin gerçek bir şizofreniye yol açmaktadır. Biçimselleştirme, egzersizler üretmeyi ve önemi “iyi bir çalışma” yazabilmek için “iyi sonuca” (yani daha önceki hipotezleri mantıksal sonucuna) ulaşmakla sınırlı olan modelleri yönlendirmeyi kolaylaştırır. Bu gelenek, bilimsel olma rolü takınırken, değerlendirme ve seçmeye kolaylık sağlar ama çağdaş iktisadi tartışmalara ilişkin olarak yönelttiğimiz soruyu asla yanıtlamaz.

3. İktisattaki yaklaşımlarda çoğulculuğun tarafındayız!

Derslerde çoğu zaman düşünceye yer ayrılmamaktadır. Var olan iktisadi sorunlara yönelik tüm yaklaşımların arasından genel olarak yalnızca bir tanesi bize sunulmaktadır. Bu yaklaşımın her şeyi bütünüyle aksiyomatik bir sürecin aracılığıyla, sanki iktisadi gerçek buymuş gibi açıklayabileceği varsayılıyor. Biz bu dogmatizmi kabul etmiyoruz. Biz bu yaklaşımlarda, kavramların karmaşıklığıyla ve iktisadın birçok büyük problemini (işsizlik, eşitsizlikler, finansal piyasaların konumu, serbest ticaretin avantajları ve dezavantajları, küreselleşme, ekonomik kalkınma...vb.) çevreleyen belirsizlikle uyumlu bir çoğulculuk istiyoruz.

4. Öğretim üyelerine çağrı: Çok geç olmadan uyanın!

Öğretim üyelerinin belirli sınırlamalarla karşı karşıya olduğunun farkındayız. Bununla birlikte, taleplerimizi anlayan ve değişim isteyenlerden rica ediyoruz. Eğer hızlı biçimde ciddi reform yapılmazsa sayıları şimdiden azalmaya başlamış olan iktisat öğrencilerinin kitlesel biçimde bu alanı terk etmeleri olasılığı yüksektir. Bunun nedeni de konuya ilgilerini kaybetmiş olmaları değil, çağdaş dünyanın gerçeklerinden ve tartışmalarından koparılmaları olacaktır.

Artık bize empoze edilen bu otistik bilimi istemiyoruz.

İmkansız olanı değil, mantığın başarabileceğini biliyoruz. Bu nedenle sesimizi kısa zamanda duyurmayı umuyoruz”.

Türkiye’de Post Otistik İktisat Hareketi’ne ilk destek, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğrencilerinden gelmiştir. Mülkiye öğrencileri de 2009 yılında Post Otistik İktisat Hareketi’ne katılmışlardır.

2.3. Post Otistik İktisat Hareketinin Egemen İktisada Yönelttiği Eleştiriler

Hareketin Neo-klasik iktisada yönelik eleştirileri; iktisatta çoğulculuk problemi, matematiğin aşırı kullanımı ve iktisatta gerçekçilik sorunu başlıkları altında incelenecektir.

2.3.1. İktisatta Çoğulculuk Problemi

Günümüz iktisat eğitimine yöneltilen en temel eleştirilerden biri iktisadın çoğulculukta noksan olduğu yönündedir. Bugün dünya çapında iktisat eğitimi veren kurumların büyük bir bölümü Neo-klasik iktisat eğitimi vermekte ve diğer iktisadi görüşleri büyük ölçüde yok saymaktadır.

Her iktisadi okul birbirinden farklı olaylara, birbirinden farklı dünya görüşleriyle yaklaşırken; aynı zamanda kendi ölçütleri içinde başarılı sonuçlara ulaşabilir (Stretton, 2001). Tartışmalar var olan fikrin sorgulanmasını, eksikliklerin düzeltilmesini, yeni bir sonuca varılmasını ya da fikrin tamamen reddedilmesini sağlayabilmektedir (Raveaud, 2001).

2.3.2. Matematiğin Aşırı Kullanımı

Bazı iktisatçılar iktisadın artan oranda matematikselleşmesinin, iktisadın son 50 yıldan beri yaşadığı daralmanın arkasındaki esas faktör olduğunu ifade etmiştir. Biçimselleşme kendi kendisini beslemektedir. Yalnızca matematiksel bir form içinde ifade edilebilen faktörlerin göz önünde tutulduğu ve diğerlerinin tamamen göz ardı edildiği ya da yok sayıldığı bir tür pozitif takviye süreci yaratmaktadır. Müfredatın daralmasının asıl sebebi de budur. Zaman içinde baştan çıkarıcı ve yenilikçi biçimselleştirmenin seçim ölçütü, önde gelen dergilere ve öğretim görevlisi atama süreçlerine hakim olmaktadır. Bu süreç daralan, hızlanan, kaçınılmaz bir spiral biçiminde devam etmektedir (Hodgson, 2004:160-161).

İktisat, doğal bilimler gibi bir bilim değildir. Mutlak gerçekleri yoktur ve toplumsal yapı değiştiğinde iktisadın “değişmez” diye bilinen öğeleri değişmeye başlamaktadır. Örneğin “Minimum ücret seviyesinde bir artış, niteliksiz işçilerin istihdamında bir azalışa yol açar” ifadesi her surette gerçeği yansıtmayabilmektedir. Kuzey Amerika örneklerinde, minimum ücretlerin yükselmesi durumunda en az nitelikli işçilerin istihdamının sabit kaldığı ya da yükseldiği gözlemlenmiştir. Bu tür yanılgıların nedeni; ekonominin, tek bir değişkeninin değişmesi durumunda sonuçta ne olacağını görmemizi engelleyecek derecede karmaşık bir ilişkiler ağından ibaret olmasıdır. İktisadın evrensel kanunları yoktur, yalnızca çok değişken mekanizmalar vardır (Orlean, 2001).

İktisatta bilimsellik geçerlidir ve mümkündür. Bu ise, söz konusu ilgilenilen olguların (örneğin fakirlik, yaygın işsizlik gibi) sebeplerinin tanımlanmasını gerektirmektedir. Şayet matematiksel yöntemler bu süreçte yararlı bir işlev görmek ise çok iyi ve olumlu sonuçtur. Ancak burada temel sorun, yararlı olsunlar ya da olmasınlar,

matematiksel modelleme yöntemlerinin doğal bilim anlamında herhangi bir araştırma sürecinin bilimsel olarak nitelendirilebilmesi için zorunlu olmadıklarının algılanmasıdır (Lawson, 2004:153).

Bilim dünyasında ileri matematiği kullanmak konusunda iktisatçılar fizikçilerden sonra ikinci sırada yer almaktadır. Matematik, kesinliğin eş anlamlısıdır fakat belirsizliğin bu kadar hakim olduğu bir alanda kullanılmaktadır. Sosyal ve ekonomik yaşam, basit kurallara indirgenmesi çok zor bir alandır. Matematiksel olarak ifade edilmesi imkansız değişkenler de bulunmaktadır. Bu da, gerçek dünyadan kaçma ve kurgusal dünyalar oluşturma dürtüsünü güçlendirmektedir (Acar, 2008:98).

2.3.3. İktisatta Gerçekçilik Sorunu

Başarısız varsayımlarda bulunup hatalı politikalar önermesinin yanında iktisat, analiz araçları ve kullandığı varsayımlar nedeniyle de “gerçeklerden uzak” olmakla eleştirilmektedir. Bilimsel anlamda gerçekçilik, bilimsel incelemenin nihai amaçlarını araştırmadan bağımsız olduğunu kabul etmektir. Buradaki realizm kavramı, ontoloji ve metafizikle yakından ilgili olmakla birlikte varoluşun doğası ile ilgili bir araştırmadır. İktisadın daha gerçekçi olmasına yönelik talepler de, kurgusal bir dünyadaki hipotetik ilişkiler yerine tamamen ekonomik gerçekliği ele alan bir iktisadın kurulmasını amaçlamaktadır (Acar, 2005:50).

Yapılması gereken, tüm biçimsel modelleri bir kenara atmak değil, gözlemlenen dinamik süreçleri tanımlayacak betimleyici modeller kurmak ve sosyal gözleme uygun modelin oluşturulabilmesidir. İktisat, fizikten çok biyoloji gibi bir yönetime sahip olmalı, modellemeye geçmeden önce gözlem ve tanımlama yapılmalıdır. Yalnızca tahminlerimizin doğrulandığını gözlemleyerek değil işleyen süreci de adım adım doğrulayarak metodun doğrulanması gerekmektedir. Bu statik bir gözlem değil, birçok gözlemden oluşan dinamik süreçlerin modellenmesi olacaktır (Edmons, 2001).

Bu yüzden gerekli olan, Peter Dorman’ın (Dorman, 2004:67) ifade ettiği gibi “iktisadi doktrin merkezli değil problem merkezli bir yapı olarak yeniden biçimlendirmektir”.

3. 2008 GLOBAL EKONOMİK KRİZİ

Ekonomik araştırmaların en önemli alanlarından birisi, günümüzde, ekonomik krizdir. En genel anlamıyla tanımlanacak olursa; kriz, ekonomik gelişme süresinde mal ve hizmetlerin arz ve talep dengelerinin bozulması, tüm ekonomik unsurlar arasındaki ilişkilerin kopukluğa uğramasıdır. Bu anlamda krizin belli bir sürede gerçekleştiği ve ekonomik yapıyı yakından ilgilendirdiği anlaşılmaktadır (Fırat, 2006:1).

Sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ve kapitalizmin küreselleşmesiyle birlikte özellikle büyük ekonomilerde çıkan ekonomik krizler küresel alana kolaylıkla ve hızla yayılır bir hale gelmiştir. Buna örnek olarak ise 2007 yılında ABD’de mortgage kredileri krizi olarak başlayan ve İngiltere’ye sıçrayan ekonomik kriz 2008 yılının ikinci çeyreğinde küresel bir krize dönüşmüştür. Başlangıçta bu krizin gelişme yolundaki ülkeleri etkilemeyeceği düşünülürken bu öngörü gerçekleşmemiş ve bütün ülkeler krizden etkilenmiştir (Eğilmez, 2009:52-53).

Küresel sistem kapitalizme, ekonomik hastalıkların küresel çapta bulaşması sıkıntısını getirmiştir. Eskiden küçük ekonomilerde çıkan ekonomik hastalıklar kendi içinde kalmış ya da ticari ilişkide bulunduğu birkaç ekonomiye bulaşmış, onları da bir ölçüde etkilemiştir. Büyük ekonomilerde ortaya çıkan hastalıklar ise dış ticaret daralmalarına yol açarak daha bulaşıcı bir nitelik taşımaktadır. IMF'nin kuruluş amaçlarından birisi de dış ticaret daralmalarının yarattığı ithalat kısıtlamalarına gidişi önlemek için ödemeler dengesi sıkıntısına giren ülkeye yardım elini uzatmaktır. Küreselleşen dünyada bulaşıcılık, dış ticaret ilişkileriyle sınırlı kalmaktan uzaklaşmıştır. Küresel sistem hastalık bulaştırmayı finansal ilişkilere taşımış ve dolayısıyla çok daha yaygın ve etkin hale getirmiştir (Eğilmez, 2008). ABD'de 2007 yılı ortalarında başlayıp 2008 yılında patlak veren ekonomik kriz, küreselleşmenin de etkisiyle bütün dünya ekonomilerini etkileyerek küresel bir hal almıştır.

4. KRİZ YARATAN SİSTEM: KAPİTALİZM

Kapitalist sistem, çalışanların çıkarlarını korumak yerine, sermaye sınıfının çıkarlarını savunan bir sistemdir. Nasıl ki yaşamak için havaya, suya ihtiyacımız varsa, kapitalist sistemin de kar etmeye ihtiyacı vardır. Karı elde etmek için en düşük maliyetle, en yüksek geliri elde edecek, aradaki fark olan karı elde edecektir. Şimdi bu sistemin amacı, tüketim toplumunu yaratmaktır. Dolayısıyla, kapitalizm kendi ideolojisini de yaratmaktadır (Engin, 2008).

Kapitalist sistem istekleri sürekli körüklemektedir. İhtiyaçlar üzerinden değil, istekler üzerinden hareket etmektedir. Gereği olmayan, fuzuli yeni ihtiyaçlar üretmektedir. Hiç gereği yokken 'cep telefonu eskidi' veya 'bilgisayarın bir üst modeli çıkmış' denilmekte ve gidip yenisi alınmaktadır. Bunun sebebi, sistemin işleyebilmesi için ihtiyacımız olmadığı halde satın almaktır. Bunun dozu kaçınca, 'yoksunluk' denen bir şey ortaya çıkmaktadır. Örneğin, yoksul olmayan bir kişi bile, yanındaki insanın sahip olduğu bir şeyi alamıyorsa moral bozukluğu yaşamakta, o da satın almak istemektedir. Kişi tükettiği zaman tatmin olmakta ve mutlu olmaktadır. Böyle bir ortam yaratabilmek için kapitalizm bireyi kullanmakta, bireyciliği teşvik etmektedir.

Bugün, ekonomik sistemin reel kesiminde olduğu gibi, finansal kesiminde de sorunlar ortaya çıkmıştır. Para arzının çoğalması, paradan para kazanma hırsı sonucu, sistem, bireyleri risk almaya yöneltmiştir. Bu krizin altında yatan nedenler bu riskle ilgilidir. Amerika'da, mortgage sisteminde, olmayacak kişilere kredi verilmesi sonucu şirketler riske girmiştir. Riske karşı sigorta yapılmakta, o da başkasına sigorta yaptırmakta ve bir yerden kopunca dalga etkisi yaratarak krize yol açmaktadır (Engin, 2008).

Karl Marx (1976), kapitalizmi şu şekilde ifade etmektedir: "Kapitalizm, tıpkı vampir gibi sürekli olarak canlı emeğini, insanın emeğini emerek var olan bir varoluştur".

Kapitalist üretim tarzında üretim, insan ihtiyaçlarını karşılamaktan ziyade, kar için yapılmaktadır. Bu nedenle, eğer karlı değilse insan ihtiyaçlarını karşılamak için üretim yapılmazken, insanların gerçekte ihtiyacı olmayan, ancak karlı olan pek çok şey üretilmektedir (Durmuş, 2010:173).

Kısacası, kapitalizmin krizleri için şu saptamalarda bulunulabilir (Akyıldız, 2010:1262-1264):

(1) Kapitalizm krizsiz olmaz! Kapitalizm kendi içsel dinamikleri nedeniyle kriz yaşamak zorundadır. Krizin kendiliğinden gerçekleşmediği durumda da kapitalistler yapay kriz yaratmaktadır. Kapitalist düzen devam ettiği sürece bu gerçek yaşanmaya devam edecektir.

(2) Kriz, sistemin içinden kaynaklandığı için tek bir sektörü ya da tek bir ülkeyi etkilemekle kalmamakta bütün sektörleri ve ülkeleri etkisi altına almaktadır.

(3) Her kriz kendi zenginlerini yaratmakta ve kapitalistler için ardı arkası olmayan koşullar, fırsatlar sunmaktadır.

1870'lerin ve 1929'ların küresel krizlerinin çıkış sebepleri o dönemlerin iktisatçıları tarafından araştırılırken, en çok tartışılan başlıklardan bir tanesi de kapitalist üretim sisteminin çözülmemeyen kronik, kalıtsal bir hastalığı olan üretim ile tüketim arasındaki dengesizlik sorunudur. Ayrıca, sektörler arasındaki yatırım ile üretim dengesizliği ya da ücret ile kar arasındaki adil olmayan bölüşüm dengesizliği gibi problemlerin de dikkat çeken diğer başlıklar olduğu bilinmektedir. Hatta, küresel krizlerin, yukarıda belirtilen bir veya daha fazla sorundan dolayı meydana geldiğini savunanlar da bulunmaktadır. Ancak, on dokuzuncu yüzyılda meydana gelen krizleri analiz eden o dönemin iktisat düşünürlerinin ilk olarak aşırı üretim ve düşük tüketim kavramları, yani talep açığı üzerine yoğunlaştıkları görülmektedir (Tutan, 2010:777).

Günümüz ekonomisinde, kapitalizmin desteğini alarak hakim iktisat görüşü olan Neo-klasik iktisada alternatif olabilecek bir iktisat yaklaşımı, birçok okul olmasına rağmen, geliştirilememiştir. Post Otistik İktisat, yeni bir sistem önermemektedir; Neo-klasik sistemin yenilenerek varlığını devam ettirmesi gerektiğini savunmaktadır.

5. POST OTİSTİK İKTİSAT BAKIŞ AÇISIYLA 2008 GLOBAL EKONOMİK KRİZİ

Keen'in (2009) Post Otistik İktisat Hareketi'nin yayın organı olan "Real-World Economics Review" de yayınlanan "Mad, bad, and dangerous to know" adlı makalesinde küresel finans krizinin ortaya çıkmasına yol açan Neo-klasik teorinin, sadece yanlış değil aynı zamanda tehlikeli olduğunu ifade etmiştir. Neo-klasik iktisat, yapısında bulundurduğu piyasa ekonomisi ve doğal istikrar inancının bir sonucu olarak gündemdeki krizi doğrudan teşvik ettiğini belirtmiştir (Keen, 2009:2).

Sisteme müdahalenin engellenmesinin yanında Neo-klasik kuramın temel varsayımlarından bir diğeri ve krizin hızlanma sürecini hazırlayan olgunun homo-economics olduğu savunulmaktadır. Rasyonel düşünen ve her zaman fayda maksimizasyonu peşinde koşup çoğu aza tercih eden bu makine insan yapısı sistemin en güvendiği ve şüphe duymadığı yapılardan biridir. Küresel krize giden süreçte finansal piyasaların yapısı ve rasyonel insan görüşü ne yazık ki beklenen kombinasyonu sağlayamamış ve bireyler kapasitelerinin çok üstünde borçlar altına girerek fayda maksimizasyonunu bir kenara bırakmıştır (Turton, 2009:83).

Katsuhito (2008) "Global Finans Krizi Kapitalizmin Doğal Dengesizliğini Göstermektedir" adlı makalesinde şimdiye kadar finansal paniğin hep var olduğunu ve bunun artık kendisini şaşırtmadığını ifade etmektedir. Ona göre kapitalizmin doğasında sürekli dengesizlik var ve bu durum teorik olarak tahmin edilebilir. Kapitalizmin istikrarsızlığını ise spekülasyonlara bağlamaktadır. Ancak Neo-klasik iktisadın temsilcilerinden Friedman ve diğer

Neo-klasik iktisat savunucuları spekülasyonların istikrar sağladığını iddia etmektedirler. Yüksekçe alıp düşüğe satan yatırımcıların irrasyonel olduğunu ve başarısız olduğunu savunmaktadır. Sadece düşüğe alıp yüksekçe satan yatırımcılar rasyoneldirler ve bunlar piyasada istikrarı sağladıkları için daha uzun süreli piyasada var olurlar. Rasyonel insanın yüksek risk ve belirsizliğe prim vermeyeceğini düşünen finansal piyasa aktörleri, yüksek riskli subprime kredileri, riski tek başına kullanmak yerine riski azaltmak ve kredileri güvenli hale getirebilmek için benzer araçlarla birlikte bir kredi paketi düzenleyerek piyasaya sunmuşlardır. Bu haliyle dışarıdan bakıldığında risklerin görünmez oluşu söz konusu finansal çıktıların çok daha güvenli hale gelmesine ve kolay yoldan bireylere sunulmasına yol açmıştır. Bu noktada sorulması gereken soru, bireylerin rasyonel oldukları için mi yoksa diğer bireyler satın aldığı için mi bu yüksek riskli kredileri satın aldıklarıdır. Subprime kredilerin risk durumunun piyasada kötüye gitmeye başlamasıyla birlikte sahte güven bir anda yok olmuş ve domino etkisiyle piyasalar hızla çözülmeye başlamıştır (Katsuhito, 2008). Piyasada oluşan konut balonu, Post Otistik iktisadın gerçekçilik sorununu gün yüzüne çıkarmış, sanal bir dünya oluşturularak krize adeta davetiye çıkartmıştır.

Palley ise (2009), krizlere farklı bir açıdan bakarak “Çöküş Sonrası Makroekonomi ve Makroekonomi Politikalarının Görünümü” adlı makalesinde mali kriz ve durgunluğun aslında ekonomi politikalarının değişimi için tarihi bir fırsat olduğunu ifade etmektedir. Kriz kombinasyonun, ücret kısıtlaması, gelir eşitsizliğinin artışı ve büyüyen ekonomik güvensizlik ortamı gibi birikmiş kızgınlıklar atmosferinin değişimini sağlamak için bir fırsat doğurduğunu savunmaktadır. Nasıl ki 1930 ve 1940’larda Büyük Depresyon ve İkinci Dünya Savaşı ekonomide Keynesyen devrim gerektirdiyse bir karşı devrimle 1970’lerde OPEC petrol krizinin sonucu oluşan krizde monetarist ve yeni klasik ekonomistler doğmuştur.

Friedman, ekonomistlerin rolleri ile ilgili şu şekilde devam eder: Mevcut politikalara alternatif geliştirmek ve onları canlı tutmak için imkansız politikalar bile imkanı hale gelmektedir (Halley, 2009:22). Kriz, değişimin olması için gerekli olan unsurdur fakat değişimin olabilmesi için de şu anda geçerli olan Neo-klasik iktisat kuramı dışında diğer kuramlarında bilinmesi gerekmektedir. İşte bu noktada Post Otistiklerin yakındıkları iktisat eğitimindeki temel sorunlardan olan iktisattaki çoğulculuk sorunu ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle günümüzde iktisat eğitimi verilirken sadece bir kuram üzerinden derslerin anlatılması, diğer iktisat okullarının anlatılmaması veya gereken önemin verilmemesidir. Dolayısıyla bu sorun, oluşan krizlerin çözümü noktasında ortaya çıkmaktadır. Diğer iktisat kuramlarının krizlere bakış açısı hakkında bilgi sahibi olunması ile belki de bu son yaşanan global ekonomik kriz, global hale gelmeden atlatılabilirdi.

Şu anki finansal krizin belirgin özelliği OPEC’in petrol fiyatlarını yükseltmesi gibi dış şok ya da özel bir ülke veya finansal yapının yükümlülüğünü yerine getirememesinden değildir. Kriz, finansal sistemin kendisinden oluşmuştur. Bu gerçek egemen teoriye, finansal piyasanın dengeye gelmesi ya da dengeden sapması şeklindeki tutumu ya tesadüfi tutumla oluşan ya da piyasalarda zor ayarlanan bazı ani dışsal olaylar nedeniyle ters düşmektedir. Krizin şiddeti ve genişliği inandırıcı kanıtlar içermektedir. Şu anda devam eden piyasa düzeni ve

üstün teoride esasen bazı hatalar vardır. Gelecekte böyle bir felaket krizini önlemek için piyasaların nasıl çalıştığı hakkında yeni bir düşünce gerekecektir (Soros, 2008:312).

Ekonomistler, konut balonunu görmüşlerdir fakat patlamanın sonuçlarını görememişlerdir. Shiller ve diğer analizler ev fiyatlarındaki yükselişin sürdürülemez bir durum olduğunu belgelemiştir (Spaventa, 2009:133). Piyasanın tek bir sisteme bağımlı olması bazı görülmesi gereken noktaların görülememesine neden olmuş dolayısıyla olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına engel olamamışlardır.

Büyük buhrandan dolayı Neo-klasik modelin yanlışlıklarını bilmemize rağmen tam teşekküllü alternatif kalkınma modeli hala geliştirilememiştir. Birçok var olan alternatif okul olmasına rağmen bunlar, Neo-klasik iktisada alternatif olabilecek yeterliliğe sahip değildir.

Bu Neo-klasik yaklaşımdan tamamen vazgeçmek değildir. İktisat araştırma ve eğitiminde çalkantının olduğu kabul edilmelidir. Diğer okulların eksiklikleri sebebiyle başarısız olan paradigmaya tutunmak hatadır, çünkü bu eksiklikler, krizi ortaya çıkaran Neo-klasik iktisadın savunduğu piyasa ekonomisi parçalarıdır (Keen, 2009:3-5).

Özellikle de yaşanan son global ekonomik kriz ekonomide bir takım sorunların olduğunu, bu sorunların temel eğitimin yetersizliğinden kaynaklandığını belirtmek yanlış değildir. Bu bağlamda Post Otistik İktisat Hareketi biz iktisatçılara “halı altına süpürülmüş” sorunları gün yüzüne çıkarma fırsatı sunmuştur.

6. TÜRKİYE’DE 2008 GLOBAL EKONOMİK KRİZİNE POST OTİSTİK BAKIŞ

Türkiye, Cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana sosyal, ekonomik ve kültürel bir değişim yaşamaktadır. İlki, 1980’lerde başlayan ekonomik sistem değişikliği çabasıdır. İkincisi 2001 ekonomik krizidir. Bu kriz eski yapıyı ve dayanaklarını büyük ölçüde tasfiye ederek, paranın en kutsal değer haline gelmesine yol açmıştır (Eğilmez, 2009:151).

Türkiye’nin en parlak gençleri büyük ölçüde ekonomik eğilimlere göre hareket etmektedirler. Hangi alanda daha yüksek ücret veya kazanç elde edebilirse o alanlara yönelmektedirler. 1950 ve 60’ların modası mühendislik kolları, 1970 ve 80’lerde tıp eğitimi, 1990’larda elektronik mühendisliği popüler olmuştur. Bununla birlikte elektronik, makine mühendisliği gibi alanlarda okuyanlar, bankaların yüksek ücret vermesi sebebiyle finans alanına girmişlerdir. Buradan çıkan sonuç, Türkiye’nin en parlak öğrencilerinin en çok para getiren işlerde çalışmayı tercih etmeleridir. Neo-klasik kuramın kurucularının da matematik kökenli olması, Türkiye’de de etkisini göstermiştir. Finans alanında matematik ağırlıklı eğitim gören insanların istihdam edilmesi, Post Otistik İktisatçıların iktisattaki aşırı matematik kullanımına getirdikleri eleştirinin çıkış noktası hakkında bilgi sahibi olunması konusunda yardımcı olabilmektedir. Dolayısıyla ekonomide alanında uzman kişilerin yerine matematik bilgisi kuvvetli olan bireylerin çalışması, iktisadi mutlak doğruları belirten bir bilim haline getirme çalışmalarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

1950’lerde başlayan serbest piyasa ekonomisine geçiş gayesi 27 Mayıs 1960 darbesiyle engellenmiştir. 1970’lerde ikinci kez başlayan deneme bu kez 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle kesintiye uğramıştır. Üçüncü deneme 1980’lerde başlamış ve bu defa kesintisiz devam etmektedir. Bu kesintisizliğin sebebi serbest piyasanın

ne olduğunun ilk kez doğru olarak algılanmış olmasıdır. İlk kez Tahtakale diye aşağılanan ve karaborsa olduğu düşünülen yerin serbest piyasa olduğu anlaşılmıştır (Eğilmez, 2009:147).

İktisat eğitiminde verilen Neo-klasik temelli teoremler ve Türkiye'nin dünya ekonomisinde daha iyi bir konuma sahip olmak istemesi, serbest piyasa ekonomisine geçişi hızlandırmıştır. Fakat serbest piyasa ekonomisine geçiş aşamasında Türkiye'nin altyapı ve düzeninin hazır olup olmadığı göz önüne alınmamıştır. Her ülkenin kolay bir şekilde piyasa sisteminde değişikliğe gidip bunun başarılı olacağı düşüncesi otistik bir davranıştır. Ülkelerin özgün yapılarının farklı hazırlıklar gerektirdiğini görmemek veya görmezden gelmek geçişi düşünülen politikaların başarısız olmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla ileride oluşabilecek krizlerin temelinde sistem suçlu bulunabilmektedir.

Sermaye hareketlerinin serbest bırakılması Türkiye'nin izlediği serbestleşme programının son aşaması ve mantıklı bir sonucudur. Fakat bunun için gerekli altyapı ve kurumsal düzenin oluşturulmamış olması ve "zamanlama" hatası finansal serbestleşmeden beklenen sonuçların elde edilmesini engellemiştir. Bu oluşum aynı zamanda öğrenen ekonominin başarısı önündeki engeli açıklamaktadır. Öğrenen ekonomide kurumsal değişimin gerçekleşmesi yolunda rekabet adına sermaye hareketleri serbestleştirilmiştir (Karaçor, 2007:137).

1980'li yıllar öğrenen ekonominin yapı taşlarının deyim yerindeyse oyunun kurallarının belirlenmesine çalışıldığı yıllar olmuştur. Bunun için gerekli düzenlemeler yapılmış gerekli politikalar uygulanmıştır. Bu anlamda olumlu gelişmeler yaşanırken istenilen başarıya ulaşılamamıştır. Bunun en önemli nedeni, ekonomik istikrarsızlıkların öğrenme sürecini engellemesi, karar birimlerinin bilgi edinimi ve uygulamasını engelleyen belirsizlik ve riskin yüksek olduğu güvensizliğin bulunduğu yapının oluşmasıdır. Bu sürece bir de popülizm, rant gibi kavramların eklenmesiyle ekonomide kronikleşmiş bir yapı oluşmuştur. Bu yapının varlığı 1990'lı yıllarla birlikte Türkiye ekonomisini sık aralıklarla istikrarsızlık-kriz-istikrarsızlık sarmalına taşımıştır. 1990'lı yıllara damgasını vuran da bu oluşumdur (Karaçor, 2007:149).

Yapısal dönüşümün başlayabilmesi için temel unsur istikrar ortamıdır. İstikrarın olmadığı bir ortamda karar birimlerinin amaç fonksiyonunu gerçekleştirmeleri sınırlı olacaktır. Yarının nasıl olacağını öngöremeyen karar birimleri ve özellikle firmalar, yarın daha verimli çalışmak için bugün atılması gereken adımları atmayı seçmemekte ve ekonomi kısa vadeye odaklanmaktadır. Türkiye 1990'larda başlayan ve 2001 krizine kadar geçen süreyi bu ortamda geçirmiştir. Gerek kamu sektöründe gerekse özel sektörde arzulanan kurumsal değişim gerçekleşmemiştir. Bu gelişmelerden dolayı 1990'lı yıllar büyük ölçüde kayıp yıllar olarak nitelendirilmiştir. Bunun nedeni ise gerek siyasi gerekse de makroekonomik istikrarsızlık olmuştur (Karaçor, 2007:154). Piyasa sistemi, bireyleri ve firmaları uzun vadeli programlarla kalkınmayı tercih etmelerini sağlamak yerine kısa vadeli planlar yapmaya yönlendirmiştir. Dolayısıyla spekülasyon hareketlerle para kazanmak ana amaç haline geldiğinden veya getirildiğinden oluşabilecek krizlere zemin hazırlanmaktadır. Her an kriz oluşabilme riski, yapısal dönüşümün sağlıklı bir şekilde biçimlenmesinin önündeki en büyük engeldir. Fakat bu risk, ekonominin krizlere olan direncini öğrenen ekonomiyle birlikte artırmaktadır.

Dünyada yaşanan Asya krizi ve Rusya’da yaşanan krizden Türkiye’nin ilk başta etkilenmemesinin nedeni de 1998 yılında kısmen de olsa sağlanmaya çalışılan öğrenen ekonominin başarısıdır. 1990’lı yıllar siyasi istikrarsızlıkların mali disiplinle birlikte ekonomik disiplinin de kaybolduğu bir dönemi temsil etmiştir (Karaçor, 2007:160).

Türkiye’nin sırtını duvara dayadığını hissettiği dönem Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri olmuştur. Bu krizler “en iyi öğretmen” olmuştur. Bu süreçle birlikte Türkiye gerek ulusal gerekse uluslararası örgütlenmelerde iktisadi sistemin istikrarını güvence altına alacak kural ve kriterlere büyük önem vermeye başlamıştır. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve AB kriterleri bunun göstergesidir. Türkiye’nin uzun süre gerek siyasi gerekse ekonomik istikrarsızlık içerisinde yaşaması, sermaye birikiminin iktisadi faaliyetlerden elde edilen karlarla büyüdüğü bir çevrim yerine birikimin iktisat dışı edinimlerle gerçekleştirdiği kendine özgü kuralları kurumsal değişimin önündeki engelleri oluşturmaktadır. Sadece karar birimi olarak firma değil, devlet ve bireyin de krizler karşısında geliştirdiği kendine özgü kurallar değişim ve dönüşüme direnmektedir. Türkiye ekonomisinin kendine özgü kuralları piyasa kuralları içerisine çekilerek “Öğrenen Ekonomi Türkiye” veya Bilgi Gücü Türkiye” denilebilmesi politikalarının kararlılıkla uygulanmasına bağlıdır. Bunun için de siyasi ve ekonomik istikrarın sürekliliği ile toplumsal uzlaşma ön şarttır (Karaçor, 2007:210). Bilgi gücünün artması ve yaşanan krizlerden kendine dersler çıkaran Türkiye ekonomisinin öğrenme süreci kısalmaktadır. Bu süreçte daha hızlı, doğru, uygulanabilir, ekonomik yapıya uygun kararlar alınabilmektedir. Dolayısıyla, Türkiye’nin kendine özgü piyasa yapısının oluşması sürecindeki engeller de azalmış olacaktır. Post Otistik İktisatçıların savunduğu Neo-klasik kuramın serbest piyasa ekonomisinin tamamıyla reddedilmesi değil yeniden revize edilerek benimsenmesi gerektiğidir. Türkiye için bu revizeden kasıt, Türkiye’nin kendi ekonomik altyapısına uygun, kendine özgün bir sistemi benimsemesi gerekliliği yönünde olabilir.

2001 krizi iki önemli sonuç yaratmıştır. Birincisi, işini kaybeden birçok insanda “para kazanmak” en önemli değer haline gelmiş olmasıdır. İkincisi ise, krizin faturasının geçmişin merkez sol ve merkez sağ iktidarlarına çıkmış olmasıdır. Türkiye’nin temel değişkenlerindeki bu hızlı değişim sürecinin yarattığı üç etki olduğu düşünülmektedir. Bunların hepsi birbirine bağlı: İnsan değişmekte, toplum değişmekte, ekonomi değişmektedir (Eğilmez, 2009:148). İnsanlar için ana amacın para kazanmak haline gelmesi toplumun tüketim tercihlerini ve üretim yapısını değiştirmiştir. İnsanlar önceleri ekmek, su gibi zorunlu ihtiyaçları için kuyrukta beklerken şimdi ise lüks mallar için kuyruğa girmektedir. Kapitalist sistem bireyleri tüketim toplumu haline getirmiştir. Bu da üretimi doğrudan etkilemektedir. İnsanların bu denli özgürleşmesi sistemin bir gereği olsa da Türkiye gibi sosyal değerleri olan bir ülke için tehlike oluşturabilir.

2008 global ekonomik kriz, birçok kez dile getirildiği gibi mortgage kredilerinin geri ödenememesiyle finans kuruluşlarının sıkıntıya düşmesinden kaynaklanmış ve tüm dünyada etkisini göstermiştir. Diğer krizlerden belli dersler çıkaran Türkiye, 2000 yılında çok yeni olması nedeniyle 2000 ve 2001 krizlerinde etkin rol oynamasa da BDDK’ı kurarak, bankacılık sektörüne belli düzenlemeler ve sınırlamalar getirmiş ve Türk bankalarının kriz karşısında görece sağlam kalabilmelerinde etkin rol oynamıştır. Yaşanan global kriz diğerlerinden farklı olarak Türkiye’nin ekonomisindeki zayıflıktan değil de küresel etkilerden sebeplense de etkileri çok yakından hissedilmektedir (www.finzoom.com.tr...). Türkiye’nin gelişmiş ülkelerle ilişkilerinin olması nedeniyle krizden

diğer ülkelere nispeten az da olsa etkilenmiştir. Bunun en önemli sebeplerinden biri 2000 ve 2001 yıllarında yaşanmış olan krizlerden Türkiye'nin ders çıkarmasıdır. Türkiye'nin finansal altyapısının güçlendirilmiş olmasıyla hiçbir banka batmamıştır.

Kredi derecelendirme kuruluşlarının krizden etkilenen bazı ülkelere gerçek notlar vermemiştir. Firmalar kendi çıkarlarını düşünerek paralarının bulunduğu ülkelerin notlarını krizden büyük ölçüde etkilenmesine rağmen düşürmemişlerdir. Bu da Post Otistik İktisatçıların değindiği gerçekçilik sorununun önemini ortaya koyması açısından önemlidir. Dolayısıyla sanal bir ortam yaratılmış, sistemden ötürü bencilce davranışların yapılmasına ön ayak olunmuştur.

Türkiye kamuoyunda ender de olsa iktisat bilimi tartışılmakta, basında iktisat üzerine yazılar çıkmaktadır. Küresel krizin patlak vermesinden sonra dünyada olduğu gibi Türkiye'de de iktisat biliminin nasıl olması gerektiği konusunda daha çok tartışma yapılır hale gelmiştir. Bu yazılar temel olarak iki eksende gelişmiştir. Birinci görüşe göre, neo-klasik iktisat yaklaşımının yanlış olması ve Keynesyen yaklaşıma geri dönülmesi gerekliliğinin doğmasıdır. İkinci yaklaşıma göre ise, iktisat bilimi tamamen felsefi olması münasebetiyle, metodolojik yanlışlar üzerine kurulmuş ve yeni bir iktisat yaklaşımı geliştirilmeden makroekonomik kuramın "işe yarar" olmasının mümkün olmamasıdır.

Sonuç itibarıyla, yaşanan küresel kriz makro iktisat anlayışında mutlaka değişikliklere yol açacaktır ancak bu değişim iktisat literatüründe bugüne kadar yapılanların çöpe atılmasıyla değil; bugüne kadar üretilen bilgi stokunun revize edilmesiyle şekillenecektir. Aksi, bilim mantığına aykırıdır (Yetkiner, 2009).

7. SONUÇ

Post Otistik İktisat Hareketi olarak adlandırılan bildiride, egemen öğretisi olan Neo-klasik iktisat kuramına eleştiri yapılmıştır. Buradaki eleştiri, Neo-klasik iktisat kuramının tamamen dışlanmasına yönelik değil, farklı iktisat kuramlarının tamamlayıcı sıfatla yanına yerleştirilmesine yöneliktir.

İktisat fizik gibi doğal bir bilim değildir, mutlak gerçekleri yoktur. Toplumsal beklentiler, zevkler, tercihler zaman içinde değiştikçe iktisadın kendi içindeki "değişmez" öğeleri değişir. İktisadın evrensel genel kabul gören kanunları yoktur, bu nedenle de iktisat sosyal bir bilimdir.

İktisat eğitimi ve iktisatçıların en çok eleştirilen yönlerinden bir tanesi de aşırı matematik kullanılmasıdır. İktisat eğitiminde matematik amaca ulaşmak için bir araç olmalıdır. Bazı varsayımların sabit kabul edilerek ya da yok sayılarak oluşturulan matematiksel teoremler, ekonominin daha gerçekçi bir hale gelmesini sağladığına dair bir görüş hakimdir. Ancak fazla matematiksel ifadelerin kullanılması anlam karmaşasına dönüşmekte ve yorumlanmasında güçlükler yol açmaktadır.

Post Otistik İktisat Hareketi, Neo-klasik iktisat kuramının varsayımları ve metodolojisini eleştirerek son dönemde yaşanan küresel ekonomik krizin sinyallerinin iktisatçıları tarafından algılanamamış olması, bir bakıma eleştirilerindeki haklılıklarını doğrulamaktadır. Bu kriz, bir değişimin olması için bir fırsat yaratmıştır; piyasa

sisteminin işlerliğini yitirdiğinden yeni bir iktisat kuramı gereklidir. Ancak bu, Neo-klasik iktisadın yerine başka bir sistemin getirilmesi değil eksik ya da hatalı varsayımlarının minimuma indirilerek çoğulcu bir bakış açısı, sisteme duyulan ihtiyaçtır.

Türkiye'nin genç nüfusu üniversite eğitiminde en çok para getirecek meslekleri seçmektedir. 1950'lerden günümüze mühendislik, tıp eğitimi, sağlık alanları popüler olmuştur. 1990'larda teknik bilimlerde okuyan bireyler, bankaların yüksek ücret politikasıyla finans alanında çalışmaya başlamışlardır. Post Otistik İktisatçıların aşırı matematik kullanımına eleştiri getirmesinin altında, matematik temelli insanların ekonomide söz sahibi olmasının sağlanması yatabilmektedir. Matematik gibi mutlak doğruları olan bir alanın Neo-klasik iktisadın temelinde olmasıyla birlikte serbest piyasa ekonomisine geçiş süreci hızlandırılmıştır. 1980 yılında yapılan ekonomik politikalar Türkiye'yi kapitalizme oldukça yaklaştırmasına rağmen kapitalist bir ülke olmamıştır.

2000 ve 2001 krizlerinden belli dersler çıkaran Türkiye bankacılık sisteminde yaptığı düzenlemelerle 2008 global krizinden birçok gelişmiş ülke kadar etkilenmemiştir. Finans kurumlarından hiçbirinde iflas durumu görülmemiştir. Bu kriz sürecinde fırsat yaratanlar olmuştur. Kredi derecelendirme kuruluşları kendi paralarının bulunduğu ülkelere yüksek notlar vermeye devam ederek Post Otistikçilerin eleştirdiği gerçekçilik sorunun ciddiyetini göstermiştir. Dolayısıyla insanların sistemden ötürü bu denli özgürleşmesi, binlerce insanın ekonomik kayıp yaşamasına neden olmuştur. Bu da iktisadın sosyal bir bilim olduğu gerçeğinin giderek azaldığını göstermekte ve tartışılması gereken bir konu yapmaktadır. Türkiye'de bu konu çok fazla tartışılmasa da iktisat biliminin değişmesiyle yani revize ilgili olarak bazı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler Neo-klasik kuramın hatalı varsayımlarının minimuma indirilerek kabul edilmesi ve yeni bir iktisat anlayışının benimsenmesi gerektiği yönünde iki eksenle gelişmiştir.

Kaynaklar

- Acar, Gökmen Tarık (Çev.) (2004), "İktisat Öğrencilerinden Öğretim Üyelerine ve Bu Disiplinin Öğretilmesinden Sorumlu Olan Herkese Açık Mektup", **Post-Otistik İktisat: İktisada Eleştirel Bir Bakış**, Ed: Kaya Ardic, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti İktisat Dergisi, İstanbul, s.25-26.
- Acar, Gökmen Tarık (2005), "Neo-klasik İktisat Teorisine Metodolojik Açıdan Eleştirel Bir Yaklaşım", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Teorisi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Acar, Gökmen Tarık (2008), **İktisadi Değiştirmek**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Akyıldız, Fulya (2010), "Kriz, Kapitalizm ve Hayırseverlik", Turgut Özal Uluslararası Ekonomi Ve Siyaset Kongresi – I, 15-16 Nisan, s.1262-1264, <http://ozal.congress.inonu.edu.tr/pdf/73.pdf> (11.07.2010).
- Costanza, Robert (2003), "Ecological Economics is Post-Autistic", Post-Autistic Economics Review, Issue No: 20, Article 2, p.1, <http://www.paecon.net/PAERreview/issue20/Costanza20.htm> (16.02.2010).

- Dorman, Peter (2004), “Doktrin Merkezli İktisat Problem Merkezli İktisada Karşı”, (Çev. Gökmen Tarık Acar), **Post-Otistik İktisat: İktisada Eleştirel Bir Bakış**, Ed: Kaya Ardiç, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mezurları Cemiyeti İktisat Dergisi, İstanbul, s.67.
- Durmeier, Thomas G. (2005), “Post-Autistic Economics: A German Perspective”, Wilhelmshöher Allee 121, D-34121 Kassel, Germany, p.2, http://eaepe.org/files/Duermeier_PAEcon.pdf (14.02.2010).
- Durmuş, Mustafa (2010), **Kapitalizmin Krizi 2008 Krizinin Eleştirel Bir Çözümlemesi**, 2. Baskı, Tan Yayınevi, Ankara.
- Edmonds, Bruce (2001), “Against: A Priori Theory For: Descriptively Adequate Computational Modelling”, Post Autistic Review, Issue no.10, December 7, <http://www.paecon.net/PAEReview/wholeissues/issue10.htm> (24.08.2010).
- Eğilmez, Mahfi (2008), “Krizlerin Bulaşıcılığını Önlemek”, Radikal Gazetesi, 07 Şubat, http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/dergiler/yorum/Yorum_Sayi_510.pdf (25.05.2010).
- Eğilmez, Mahfi (2009), **Küresel Finans Krizi (Piyasa Sisteminin Eleştirisi)**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Engin, Nazım (2008), “Tüketim Toplumu Olduk, İsraftan Kaçınmalıyız”, Ataşehir’in Haber Dergisi, Ekim, Sayı:93, <http://www.atasehirmagazin.com.tr/nazmengin.html> (E.T: 27.01.2010).
- Fırat, Emine (2006), “Ekonomik Krizler ve İstikrar Paketleri Türkiye Uygulaması (1980-2002)”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Fullbrook, Edward (2001), “The Post-Autistic Economics Movement: A Brief History”, Post-Autistic Economics, p.1, http://www.btinternet.com/~pae_news/history.htm (14.02.2010).
- Halley, Thomas I. (2009), “After The Bust: The Outlook For Macroeconomics and Macroeconomics Policy”, Real World Economics Review, Issue No:49, p.22, <http://www.paecon.net/PAEReview/issue49/whole49.pdf> (02.03.2011).
- Hodgson, Geoffrey M. (2004), “İktisat Nasıl Bu Hale Geldi?”, (Çev. Gökmen Tarık Acar), **Post-Otistik İktisat: İktisada Eleştirel Bir Bakış**, Ed: Kaya Ardiç, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mezurları Cemiyeti İktisat Dergisi, İstanbul, s.160-161.
- Karaçor, Zeynep (2007), **Öğrenen Ekonomi Türkiye**, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Katsuhito, Iwai (2008), “Global Financial Crisis Shows Inherent Instability Of Capitalism”, The Tokyo Foundation, <http://www.tokyofoundation.org/en/articles/2008/global-financial-crisis-shows-inherent-instability-of-capitalism> (27.01.2011).
- Keen, Steve (2009), “Mad, Bad, and Dangerous to Know”, Real World Economic Review, Issue No:49, p.2, <http://www.paecon.net/PAEReview/issue49/whole49.pdf> (02.03.2011).

- Lawson, Tony (2004), "Gerçeğe Dönüş", (Çev. Kaya Ardıç), **Post-Otistik İktisat: İktisada Eleştirel Bir Bakış**, Ed: Kaya Ardıç, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti İktisat Dergisi, İstanbul, s.153.
- Orlean, Andre (2001), "İktisatta Alçakgönüllülük", (Çev.Gökmen Tarık Acar), http://www.ceterisparibus.net/arsiv/a_orlean.htm (24.08.2010).
- Rankin, Keith (2002), "Autistic Economics", Journal of Australian Political Economy, No:50, p.12, http://keithrankin.co.nz/jape50_rankin.pdf (14.02.2010).
- Raveaud, Gilles (2001), "Teaching Economics Through Controversies", Post Autistic Review, Issue No:5, Article:3, <http://www.paecon.net/PAEReview/wholeissues/issue5.htm> (23.08.2010).
- Soros, George (2008), "The Crisis&What to Do About It", Real World Economics Review, Issue No: 48, p.312, <http://www.paecon.net/PAEReview/issue48/Soros48.pdf> (02.03.2011).
- Spaventa, Luigi (2009), "Economists and Economics: What Does The Crisis Tell Us?", Real World Economics Review, Issue No: 50, p.133, <http://www.paecon.net/PAEReview/issue50/Spaventa50.pdf> (03.03.2011).
- Stretton, Hugh (2001), "Plural Education", Post Autistic Review, Issue No:5, Article:3, <http://www.paecon.net/PAEReview/wholeissues/issue5.htm> (23.08.2010).
- Turton, Dan (2009), "The Real Dirth on Happiness Economics: A Reply to The Unhappy Thing About Happiness Economies" Real-World Economics Review, Issue No:49, Part II, p.83, <http://www.paecon.net/PAEReview/issue49/whole49.pdf> (02.03.2011).
- Tutan, Mehmet Ufuk (2010), "Kapitalist Üretim Sisteminde Üretim ile Tüketim Dengesizliğine Tarihsel Ve Teorik Yaklaşımlar", Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt:10(3), s.777, http://eab.ege.edu.tr/pdf/10_3/C10-S3-M2.pdf (26.01.2011).
- Yetkiner, Hakan (2009), "İktisat Üzerine Tutucu Düşünceler", <http://www.hakanyetkiner.com/comments.php> (17.05.2011).
- <http://www.finzoom.com.tr/Info/art/Advices/Krizle-Yasamayi-ogre~ff64d9fa694945aa9e6ecd5c2b5877eb/> (08.06.2011).